

OBČANSKÉ PRÁVO

SKUTEČNOST V PRÁVNÍM SMYSLU

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.4 (2007)

© Ivo Telec, 2006

2

TEMATICKÝ OBSAH

1. Skutková podstata a následek
2. Třídění právních skutečností
3. Nauka o právních úkonech
4. Čas v právním smyslu

3

1. ČÁST

VŠEOBECNĚ

4

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

- **Dvojčlenná struktura**
- 1. **skutková podstata** (podmiňující část, antecedent)
např. poškození zdraví nebo věci
- 2. **právní důsledek** naplnění skutkové podstaty (podmíněná část, ➤ konsekvent)
např. závazek nahradit škodu
- implicitně zásada *neminem laedere*

5

SKUTEČNOST

- **Význam skutečnosti (faktu)**
 1. **věcný**, *např. morální, náboženský, politický, hospodářský, vědecký aj.*
 2. **právní**
- **Právní (pravotvorná) skutečnost**
= **jakákoli** smysly vnímatelná skutečnost (děj, stav apod.), s níž **zákon** spojuje ➤ **právní následek**
- **Pravotvornost**

6

NÁSLEDEK SVOBODNÉ VŮLE

- **Právní princip svobodné vůle**
 - ✓ soukromoprávní zásada privátní autonomie
- **Každé volní rozhodnutí** → **následek**
- **Přirozený následek**
 1. bez soukromoprávního významu
 2. se **soukromoprávním významem**

7

SKUTKOVÁ PODSTATA A PRÁVNÍ NÁSLEDEK

- **Skutková podstata**
 - = souhrn skutečností (dějů), s nimiž **právní norma** spojuje → **právní následek**
např. prodej věci nebo poškození věci má podle o. z.
 - právní následek
- **Právní následek**
 - vznik, změna nebo zánik subjektivního soukromého **práva** (oprávnění) nebo **povinnosti**
např. vznik vlastnického práva kupujícího k věci nebo vznik závazku škůdce nahradit škodu na věci

8

KAUSA A PRÁVNÍ DŮVOD

- **Věcný důvod**, *např. osobní, hospodářský* →
 - = (motiv, kausa) právního jednání
např. přenechat jinému nepotřebný nábytek
- ×
- **Právní důvod** (právní titul) →
 - způsobuje vznik, změnu nebo zánik práva nebo závazku
např. kupní smlouva o prodeji nepotřebné věci

9

KAUSA

- **Např. vydědění**
 - zůstavitelovo vydědění potomka z taxativního důvodu (pohnutky) **osobní** povahy, *např. neposkytnutí pomoci v nemoci nebo ve stáří v rozporu s dobrými mravy*

10

PRÁVNÍ DŮVOD

1. **objektivní skutečnost** nezávislá na lidské vůli a na lidském chování, *např. průtrž mračen*
2. **lidské chování**, *např. najmutí si bytu*
3. výjimečně **zákon**, *např. změna práva osobního užívání pozemku na právo vlastnické* § 872 o. z.
4. konstitutivní **rozhodnutí** soudu, rozhodce, popř. správního úřadu, *např. o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví bytu nebo o vyvlastnění pozemku*

11

TŘÍDĚNÍ PRÁVNÍCH SKUTEČNOSTÍ

- **Hledisko svobodné vůle**
 1. **Objektivní události**
 - a. **přírodní**, *např. početí, narození, smrt:*
 - nabytí právního statusu (osobního stavu),
např. živelní pohroma:
 - zánik závazku pro nemožnost splnění
 - b. **společenské**, *např. stávka, výluka, válka*
 - zánik závazku pro nemožnost splnění

12

c. **čas** (běh času) ⌚

13

2. Subjektivní chování

a. **prosté**, např. výrobení stolu nebo opravení židle, vytvoření uměleckého díla ✍
nebo vytvoření pěveckého výkonu 🎵

- ☛ vznik práva vlastnického
- ☛ zánik závazku splněním
- ☛ vznik práva autorského
- ☛ vznik práva výkonných umělců

14

b. **právní**

i. **jednání** (právní úkon), např. uzavření nebo vypovězení nájemní či pracovní smlouvy

- ☛ vznik nebo zánik práva

✓ **konání** (*committere*, komisivní)

✓ **nekonání** (*non-facere*, omisivní), ač **měl** konat
strpění konání (*pati*), např. strpění výkonu cizího věcného práva bydlení vlastníkem domu

15

ii. **úřední rozhodnutí**, např. soudu o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví

- ☛ zánik práva spoluvlastnického
- ☛ vznik práva vlastnického

16

c. **protiprávní** (zakázané), např. poškození fasády cizího domu ☹

- ☛ soukromoprávní delikt škody
- ☛ vznik reparačního závazku nahradit škodu

17

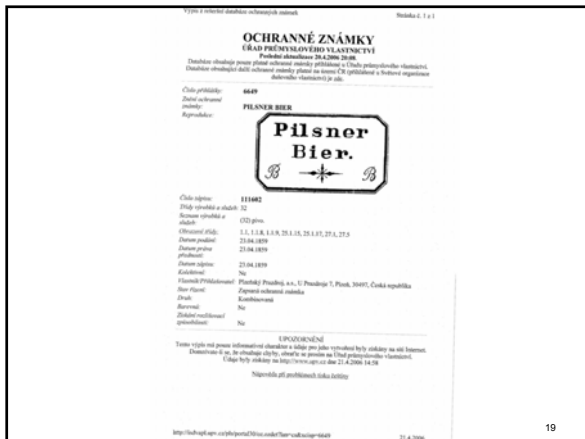
DALŠÍ TŘÍDĚNÍ

1. **jednorázové**
2. **trvající** (stavy)

a. **právní:**

- i. **osob**, např. osobní stav manželství, osobní stav likvidace zrušené právnické osoby
 - ☛ práva a závazky manželské
 - ☛ omezení právního jednání v likvidaci
- ii. **věcí**, např. všeobecná známost ochranné známky, zapsanost ochranná známky
 - ☛ silnější či rozšířená právní ochrana

18

←

b. **protiprávní (zakázané)**
např. neoprávněná stavba chaty na cizím pozemku, neoprávněná držba cizího kola, bezdůvodné obohacení z obsazení bytu na úkor jiného, nekalá soutěž

- ☛ závazek odstraňovací
- ☛ závazek vydávací
- ☛ závazek zdržovací

←

3. **dokázané** (nastavší skutky)
 4. **známé** (notoriety)

a. **všeobecně**

- i. přírodní, *např. střídání ročních období*
- ii. společenské, *např. sled dnů v týdnu*

b. **úředně**, *např. známé soudu z jeho úřední činnosti, právní předpisy*

←

5. **předpokládané**, obvykle bývají dány

- ☛ předpoklad bez pochybností

a. **vyvratitelné**, *např. předpoklad zavinění škůdce, předpoklad diskriminace, vyvratitelné důkazem opaku*

b. **nevyvratitelné**

←

6. **samostatné** ✗ nesamostatné

- a. současně působící (simultánní)
- b. postupně působící (sukcesivní)
např. návrh smlouvy a jeho přijetí

7. **účinné** (určení časového momentu)

- a. současně, *např. s uzavřením smlouvy*
- b. následně až po nastání budoucí skutečnosti
např. účinnost nájemní smlouvy až po získání koncese k činnosti v najatých místnostech
- c. zpětně, *např. k 1. lednu letošního roku*

DOMNĚNKY A FIKCE

- **Domněnky**
 1. **vyvratitelné**, „*má se za to, že ..., není-li prokázán opak*“, *např. vyvratitelné domněnky otcovství*
 2. **výjimečně nevyvratitelné**, „*platí, že ..., „hledí se jako by ...*“, viz vypořádání společného jmění manželů
- **Fikce** (smyšlenka)
výjimečně fingoaná skutečnost
např. poskytnutí určitých informací o veřejných prostředcích se nepovažuje za porušení obchodního tajemství

z. č. 106/99 Sb., o svob. příst. k infor.

PŘÍKLAD PRÁVNÍ FIKCE: Lázeňský řád

Vstup do lázní pouze ženám.
Pro účely tohoto lázeňského řádu se masér
považuje za ženu.

25

2. ČÁST

NAUKA O PRÁVNÍCH ÚKONECH

27

PRÁVNÍ ÚKON

- **Právní úkon** = právem **uznané**
(aprobované) **volní** jednání
- **Protiprávní úkon** = právem **neuznané**
(reprobované) volní jednání
- **Znaky** § 34 o. z.
 1. vnější projev vůle (jednota vůle a projevu)
 2. se zákonně uznaným **následkem**:
 - a. vzniku
 - b. změny
 - c. zániku práva nebo závazku
 - d. jiným

28

1. projev vůle
2. zaměřenost (cílenost) volního projevu
3. aprobovanost právním řádem
4. nastoupení následků

29

CO NENÍ PRÁVNÍM ÚKONEM?

- **Společenské služby** (liberality)
např. pozvání na oběd, na výlet, do kina, vyzvání k tanci apod.
 - ☛ **morální závazek** podle morálního řádu
 - ✗ **právní závazek** nahradit škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům

30

VŮLE

- **Mluvení ze spaní** bez volního významu
 - ✗ volní význam
- ↓
- **Vůle** = duševní poměr člověka ke **chtěnému výsledku**, právně posuzovaný z **objektivních** okolností, za nichž byl seznatelně projev, zejména s ohledem na **dobrou víru adresáta**, a bez přihlížení k pohnutce (motiv) jednajícího

31

- ✗ právní význam **pohnutky** v právu trestním nebo soukromém u okolností případu a tehdy, je-li součástí projevu vůle, *např. objednávka taxislužby, abych byl včas na letišti*
- **Význam dobré víry adresáta** projevu vůle
 - ✓ vzhledem ke všem okolnostem mohl volní projev právem považovat za projev skutečné vůle jednajícího

32

DOBRÁ VÍRA

- *Bona fides*
vědomý stav ducha, spočívající v přesvědčení o subjektivním právu nebo o jednání po právu, s nímž právní řád spojuje právní následky
např. vydržení práva, mala fide závazek vydat i užítky z bezdůvodného obohacení, zápisná překážka znám.

33

TŘÍDĚNÍ PRÁVNÍCH ÚKONŮ

1. **jednostranné** (unilaterální), *např. závěť*
 2. **dvoustranné** (bilaterální), *např. kupní smlouva na dům mezi dvěma stranami*
 3. **mnohostranné** (multilaterální), *např. smlouva o sdružení tří řemeslníků*
1. **adresné** určité osobě
 2. **neadresné**, určené komukoli s následky již projevem, aniž by projev někomu došel
např. veřejný příslib odměny za nález psa

34

1. **formální**, *např. smlouva o převodu nemovitosti*
 2. **neformální** většinou, *např. smlouva o dílo*
1. **úplatné** s úplatou v penězích nebo jiných hodnotách, *např. v hospodářské výhodě*
 2. **bezúplatné**, *např. darovací smlouva*
 3. **smíšené**, *viz prodej věci pod cenou*

35

1. **mezi živými**, *inter vivos*
 2. **pro případ smrti**, *mortis causa*
např. závěť nebo odkaz (✗ o. z.)
1. **synallagmatické**, *viz vzájemně podmíněná plnění, např. kupní smlouva*
 2. **asynallagmatické**, *např. darovací smlouva*

36

1. kauzální, viz uznání dluhu co do důvodu a výše
 - > existence kauzy
 - > vyjádření kauzy
 - > dokazování kauzy
2. abstraktní bez vyplývající kauzy viz závazky z cenných papírů (skripturní závazky), např. šekové či směnečné

37

1. **konsensuální**; pouze volní
 2. **reálné**; navíc faktické (reálné) chování např. odevzdání plnění dlužníkem nebo jeho přijetí věřitelem, smlouva o vkladu: složení vkladu vkladatelem a přijetí vkladu bankou
-
1. **pojmenované** (nominální, typové) např. kupní nebo nájemní smlouva
 2. **nepojmenované** (inominátní, netypové), řídící se podobností, např. předmanželská smlouva

38

VŮLE A JEJÍ PROJEV

1. **vůle** = duševní jev lidského nitra
2. **projev vůle** navenek smysly seznatelně
 - × **vnitřní výhrada** (mentální rezervace)
 - × **pohnutka** (motiv) = duševní jev právní význam jako neurčující prvek volního projevu; srv. okolnosti projevu, např. ziskuchtivost; srv. cíl

39

VOLNÍ PROJEV

1. **výslovně**, tj. mluvou, písmem, obrazem znakovou řečí, posunky např. piktogramy
- srv. z. č. 155/98 Sb., o znakové řeči
2. **mlčky** (konkludentně), např. úmyslným roztrháním listiny o závěti nebo listiny o návrhu smlouvy, zachováním se podle návrhu smlouvy

40

41

MLČENÍ V PRÁVNÍM SMYSLU

- **Neplatí** zásada, kdo mlčí souhlasí
- kdo mlčí, neodpovídá na návrh na uzavření kupní aj. smlouvy, jelikož k tomu není povinen
qui tacet, consentire non videtur
- jednostranná domněnka **bez** právního významu, např. „*neodpovíte-li do 14 dnů, předpokládáme, že se stáváte odběratelem zasláného časopisu*“

43

- **Výjimečně zákonem uznané mlčení** u změny cestovní smlouvy:

neodstoupí-li zákazník od cestovní smlouvy v určené lhůtě, nejméně 5 dnů, tedy mlčí-li, má se za to, že s navrženou změnou souhlasí

§ 852e/2 o. z.

44

NÁLEŽITOSTI PRÁVNÍCH ÚKONŮ

45

1. NÁLEŽITOST OSOBY

- **Náležitost právně jednající osoby**
 - ✓ právní subjektivita
 - ✓ svéprávnost
 - ✓ jen přechodná duševní **neschopnost** jako nemoc, opilost, omámenost
- **Smluvní nebo zákonný zástupce** projevuje vůli zastoupeného, nikoli vůli svou

46

2. NÁLEŽITOSTI VŮLE

1. **danost** vůle
 - ✗ donucení = místo vlastní vůle je projevena **vůle donucujícího**
2. **vážnost**
 - ✗ žert, hra, výuka (simulace) bez vůle k právnímu následku, *např. k prodeji*
 - ☛ **ochrana dobré víry** druhé strany ve **vážný** projev a v jeho následek
 - ☛ **bez následků nevážného projevu**, avšak s deliktním následkem škody

47

- **Předstírání vůle** (simulace, na oko)
např. předstíranou (simulovanou) kupní smlouvou je zastřeno darování, které je disimulované

48

JUDIKATURA:

Uzavřená a zastřená smlouva

Směřovala-li vůle účastníků smlouvy k jejímu uzavření za jiných podmínek (za jinou cenu), než je ve smlouvě uvedeno,

je uzavřená smlouva simulovaným úkonem a zastřeným úkonem je smlouva uzavíraná za cenu, kterou účastníci mezi sebou skutečně dohodli.

*Usn. NS z 22. 3. 06, sp. Zn. 29 Odo 3/2005
č. 124 Soud. jud., 2006/9*

49

2. prostost omylu

✗ omyl ve **vůli** (volní, vnitřní, omyl)

✗ omyl v **projevu** (vnější omyl),
náležitost poměru vůle a projevu

✗ omyl v **pohnutce bez významu**

50

⇐ OMYL V PRÁVNÍM SMYSLU

■ Omyl v:

1. osobě, *např. v jiné osobě stejného jména*
2. předmětu, *např. v jiné než prodávané věci*
3. množství, *např. 0,5 kg místo 1 kg*
4. jakosti, *např. v horší než nabídnuté jakosti*
5. jiné okolnosti rozhodné pro volní projev

☛ **relativní neplatnost:** „*pardon, to je omyl!*“

✗ původce omylu, *např. zaměnitel zboží,*
nebo, kdo o omylu věděl nebo musel vědět

51

LEST

■ Úmyslné vyvolání i nerozhodného omylu

2. stranou nebo vědomost 2. strany
o vyvolání omylu 3. stranou

✓ předstírání, co není

✓ zastírání, co jest

✗ újma nebo výhoda **není** nutná

☛ **relativní neplatnost** právního úkonu

☛ **závazek** nahradit škodu obelstvenému

52

3. svoboda

✗ **násilí**, fyzické donucení
např. k podepsání smlouvy či závěti
vis absoluta

nahrazení vlastní vůle **vůli násilníka**
příčinná souvislost mezi násilím
a vnějším projevem

☛ **absolutní neplatnost**

53

✗ **bezprávná výhrůžka**, *vis compulsiva*

vzbuzení důvodného strachu z újmy,
jíž se hrozí

☛ vůle utvářená **pod vlivem strachu**
z újmy (nesvobodná vůle)

☛ **absolutní neplatnost**

✗ hrozba věřitele žalobou po právu

54

TÍSEŇ

- **Objektivní existující a působící stav** hospodářský nebo jiný, doléhající tak, že se tísněná osoba pohne k právnímu jednání **za nápadně nevýhodných podmínek**
např. k prodeji domu hluboko pod cenou
- **Objektivní stav subjektivně vnímaný**

55

■ Navození stavu tísně

1. **objektivně**, *např. živelní pohromou, kupř. povodní,*
 2. **subjektivně**, *např. vlastním špatným hospodařením, nedbalostí o své zdraví ap.*
- ✓ **objektivně nápadně nevýhodné podmínky**
 - ✗ rovnováha (ekvivalence) plnění
 - ☛ zákonné právo **odstoupení** od smlouvy
 - ✗ obch. z.: riziko podnikání

56

3. NÁLEŽITOSTI PROJEVU VŮLE

1. **srozumitelnost** výrazu lidské nitro ☛ poznatelná vnější sféra i jen relativně, *např. znalostí šifry*
2. **určitost** obsahu, vyplývá-li z výkladu
 - ☛ **zásada přednosti výkladu** projevu vůle před nesrozumitelností nebo neurčitostí
3. **[forma, je-li]** ✗ zásada neformálnosti

57

POMĚR VŮLE A JEJÍHO PROJEVU

■ Neshoda mezi vůlí a jejím projevem

- a. vědomá ☛ předstírání (simulace)
- b. nevědomá ☛ omyl
 - i. jednostranná
 - ii. oboustranná

58

FORMA PROJEVU

- a. **smluvená**
- b. **zákonná** výjimkou
 - i. ústní, *např. prohlášení o uzavření manželství*
 - ii. písemná:
 - a. prostá (jednoduchá), *např. smlouva o převodu nemovitosti, závěť*
 - b. úřední (kvalifikovaná), *notářský zápis, kupř. o smlouvě o zúžení nebo rozšíření společného jmění manželů, o závěti nezletilého*

59

■ Význam formy

- ☛ **platnost** právního úkonu
 - ☛ **dokazatelnost** právního úkonu, lze i nepřímou
- **Cenné papíry** spjaté s listinou (skripturou)

60

■ Smluvená forma

1. předpoklad **vzniku** právního úkonu
2. prostředek **důkazní** o vzniku právního úkonu, který lze dokázat i **jinak**
 - ☛ nedostatek formy, smluvené jen pro důkazní účel ☛ platný právní úkon

■ Nedostatek písemné formy

nedojde k bezdůvodnému obohacení

61

■ Písemná forma

1. projevy vůle na **více** listinách
např. výměnou dopisů
2. projevy vůle na **téže** listině
viz smlouvy o převodu nemovitostí

62

EXKURS O PODPISU A LISTINĚ

63

PODPIS

- **Předpoklad platnosti** projevu v písemné formě
 - **Nepochybná totožnost jednatelů**
např. i jen jméno František, i jen literární pseudonym
1. vlastnoruční
 2. nahrazený
 - a. mechanicky, *např. podpisové razítko*
 - b. elektronicky, *viz elektronický „podpis“*
 - c. notářským zápisem při nemožnosti čtení a psaní

64

LEGALIZACE PODPISU

■ Ověření

1. vlastnoručního podepsání listiny před ověřovatelem
 2. uznání podpisu na listině za vlastní podpis
 - ✗ správnost nebo pravdivost údajů, soulad údajů s právními předpisy
- 2 svědci legalizace, **nemůže-li číst nebo psát**
 - KÚ, OÚ, notář, konz. úř., velitel lodě

z. č. 21/06 Sb., o ověřov., not. ř., Vídeň. úmluva o konz. stycích (č. 32/69 Sb.)
z. č. 61/00 Sb., o nám. plavbě

65

ADVOKÁTSKÉ PROHLÁŠENÍ O PRAVOSTI PODPISU

- Event. **nahrazení** úředního ověření podpisu advokátským (soukromým) prohlášením
 - a. advokát sepsal podepsanou listinu
 - b. jednatel před advokátem vlastnoručně podepsal

z. č. 85/96 Sb., o adv.

66

ELEKTRONICKÝ PODPIS

- **Metoda ověření totožnosti** jednajícího v písemné formě v síti elektronických komunikací
 1. elektronický „podpis“ (údaj v elektronické podobě) *např. o. z.*
 2. zaručený elektronický „podpis“
 3. elektronický „podpis“ s kvalifikovaným certifikátem *např. zák. pr.*
 4. elektronická značka, *např. elektronický výpis z veřejné knihy s automatickou značkou*
 5. kvalifikované časové razítko z. č. 227/00 Sb.

67

- **Vyvratitelná domněnka seznámení se** podepisujícího s obsahem datové zprávy před jejím podepsáním v síti elektronických komunikací

68

- **Nevyvratitelná domněnka automatizovaného označení** datové zprávy elektronickou značkou **bez** přímého ověření jejího obsahu a vyjádření tím **vůle** označujícího

69

ZACHOVÁNÍ PÍSEMNÉ FORMY

- **Učinění právního úkonu:**
 1. **elektronickými prostředky** v síti elektronických komunikací
 - a. elektronickou poštou
 - b. textovou zprávou, *např. typu SMS, MMS*
 2. **dálnopisem**
 3. **telegraficky**, jež vše umožňuje:
 - i. zachycení obsahu, i dočasné
 - ii. určení jednajícího, *např. i Tvůj strýc Vojta*

70

LISTINA V PRÁVNÍM SMYSLU

- **Věc**, na níž je hmotně zachycen volní projev
 1. **soukromá**, např. o *kupní smlouvě na stavební pozemek*
 2. **veřejná**, např. *notářský nebo exekutorský zápis o uznání dluhu*

- 1. **důkazní**, např. o *dlužním úpisu*
- 2. **dispozitivní**, např. o *smlouvě nebo o závěti*

74

1. **umořitelná** (nahraditelná); k uplatnění práva, např. *jmenovací listina*
 - a. **umořená listina**
 - ☛ usnesení soudu o umoření
 - b. **náhradní listina** výstavce za ztracenou nebo zničenou
2. **neumořitelná**, např. *vstupenka, jízdenka, dispozitivní listiny* ⇐

76

VEŘEJNÁ LISTINA

- **Veřejná listina dle zákona**
 - ✓ nadání **veřejnou vírou v pravost a pravdivost**
 - ✓ důkazní moc **silnější** nežli soukromá listina
 - ☛ vyvratitelná domněnka pravdivosti osvědčené skutečnosti nebo potvrzení
 - ☛ trestní ochrana před paděláním nebo pozměňováním
- **Cizozemská veřejná listina**
 - ✓ ověření (apostila)
 - ☛ důkazní moc veřejné listiny i v CZ

77

VIDIMACE LISTINY

- **Ověření listiny**
 1. listina **předložená** v prvopisu, stejnopisu, opisu nebo v kopii
 2. listina **vidimovaná** (opis či kopie předložené)
 - ✗ **správnost** nebo pravdivost údajů
- **Opis nebo kopie**
 - a. **prostá**
 - b. **ověřená**
 - z. č. 21/06 Sb., o ověřování, not. ř., z. č. 61/00 Sb., o námoř. plavbě

78

VYŠŠÍ OVĚŘENÍ

- **Supervidimace nebo superlegalizace**
pro účely použití v cizině
- **Běžné ověření** notářem aj.
- **Vyšší ověření** MS nebo MZV

☛ lze doložit *Apostille*

Úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin (1961)
(č. 45/99 Sb.)

§ 62 z. č. 97/63 Sb., o mez. pr. soukr. a proc.

79

PŘEKLAD LISTINY

- **Ověření překladu**
 - ZÚ, (soudní) tlumočník
 - **Veřejnoprávní seznam znalců a tlumočnicků** ☛ úřední výpis
1. ústřední, vede MS
 2. v působnosti KS, vede KS

z. č. 36/67 Sb., o znal. a tlumoč.

80

81

4. NÁLEŽITOST PŘEDMĚTU

- **Objektivní počáteční možnost plnění**
 - a. věcná (fyzická)
 - b. právní (**nezakázanost**)
 - ☛ absolutní neplatnost
- **Objektivní následná nemožnost plnění**
 - ☛ zánik závazku, *např. v důsledku vis maior, okolnosti:*
 - **nepředvídatelné**
 - **neodvratitelné**

82

5. OBSAHOVÉ ČÁSTI

1. **podstatné** (*essentialia negotii*)
např. kupní cena u kupní smlouvy
2. **pravidelné** (*naturalia negotii*)
např. místo, čas a způsob platby kupní ceny
3. **nahodilé** (*accidentalialia negotii*)
např. podmínky nebo příkaz, vedlejší ujednání u kupní smlouvy

83

PODMÍNKY

- **Skutečnost, o níž se neví, zda nebo kdy se splní či se již splnila**
- 1. **odkládací** (suspenzivní)
účinnost nastane až se splní podmínka
např. účinnost nájemní smlouvy až získáním živnostenského oprávnění nájemce
- 2. **rozvazovací** (rezolutivní)
již nastalá účinnost zanikne, splní-li se podmínka,
např. zánik nakladatelské licence nabízením knihy za předraženou cenu

84

- **Záměrné zmaření podmínky**
 - ☛ právní úkon **nepodmíněný**
- **Zakázanost podmínky**
 - ☛ zpravidla částečná neplatnost

85

■ Další třídění podmínek

1. **splnitelné** (potestativní)
např. péče o někoho v nemoci
2. **náhodné** (kauzální)
např. bude-li zítra pěkné počasí

86

DOLOŽKA DOBY

- ⇨ podmínka,
avšak s jistotnou vazbou na budoucí čas
*např. „smlouva nabývá účinnosti dne
1. ledna příštího roku“*

87

OPCE

- **Majetkové právo jednostranné volby**
nabytí účinnosti platné smlouvy
*např. nájemcovo právo opce dalšího práva nájmu,
nakladatelská opce dalšího vydání díla*
- Uzavření jedné a další nebo dalších smluv na další,
opakované, plnění s účinností ke dni skončení
předchozí smlouvy s převoditelným právem jedné
strany (nabyvatele opce) zvolit si nabytí účinnosti
další smlouvy, *např. podle hospodářského výsledku,*
s oznamovacím závazkem (vyhlášením opce) vůči
druhé straně

88

PŘÍKAZ

- *Modus*
- ✓ v právu soukromém **netypický**
- 1. obecný příkaz, *viz příkazní smlouva*
- 2. zůstavitelův **příkaz k započtení**
na dědický podíl, co dědic od zůstavitele
bezplatně dostal za jeho života
viz právo dědické

89

3. ČÁST

NÁSLEDKY VADNÝCH PRÁVNÍCH ÚKONŮ

91

DRUHY NÁSLEDKŮ

1. **nicotnost**, viz zák. o rod., spr. ř.
2. **neplatnost**
 - a. absolutní
 - b. relativní
3. **reparační závazek** nahradit škodu
4. **právo odporovat** = relativní neúčinnost
5. **právo odstoupit**

92

ABSOLUTNÍ NEPLATNOST

- **Působnost** *ex lege, erga omnes, ex tunc*
- **Důvody v:**
 - a. **osobě jednajícího**
 - i. nesvéprávnost
 - ii. neschopnost právního úkonu pro duševní poruchu
např. testovací neschopnost duševně nemocného

93

- b. **obsahu**
 - i. rozpor se zákonem, *contra legem*
 - ii. rozpor s dobrými mravy, *contra bonos mores*
 - iii. obcházení zákona, *in fraudem legis*, co do
 - ✓ účelu zákona
 - ✓ obsahu zákona
- c. **formě**
 - i. nedostatek smluvené či zákonné formy

94

RELATIVNÍ NEPLATNOST

- **Právo dovolat se neplatnosti tím, kdo ji nezpůsobil a jehož sféra byla dotčena**
- **Důvod**
 - ✓ dovolání se neplatnosti = soukromoprávní jednání
- **Taxativní výčet důvodů dovolatelné neplatnosti**

§ 40a o. z.

95

ČÁSTEČNÁ NEPLATNOST

- **Důvod neplatnosti:**
 - celý právní úkon
 - ☛ neplatnost celého právního úkonu
 - část právního úkonu
 - ☛ neplatnost jen části, je-li z:
 - a. povahy
 - b. obsahu
 - c. okolností
- oddělitelná** od ostatního, platného, obsahu
např. část smlouvy o vedlejších ujednání

96

DELIKT ŠKODY

- **Zvláštní skutková podstata** soukromoprávního deliktu škody
- **škoda neplatností právního úkonu**
 - ☛ reparační závazek nahradit škodu

§ 42 o. z.

97

RELATIVNÍ NEÚČINNOST

- **Odporovatelnost** platnému jednání u soudu při úmyslném zkrácení věřitele
- **Relativní působnost** pouze vůči odporujícímu věřiteli
- Právní důvod: odporování = právní jednání

98

■ **Pojmové znaky**

1. úmysl zkrátit věřitele, **známý** 2. straně, *např. známý manželce nebo rodiči dlužníka, na něhož byl dlužníkem převeden dům*
 - ✗ tehdejší nepoznání dlužníkovy nekalého úmyslu 2. stranou i při náležité pečlivosti
2. právní úkon mezi dlužníkem a osobou blízkou *např. synem nebo s. r. o. s dlužníkem jako jediným společníkem a jednatelem*
2. doba posledních 3 let

99

- ☛ **neúčinnost** právního úkonu *např. darovací smlouvy mezi dlužníkem a jeho otcem, vůči věřiteli*
- ☛ **právo věřitele** na uspokojení z toho, co ušlo z dlužníkovy majetku; *podpůrně právo na náhradu vůči 2., který měl prospěch z dlužníkovy jednání*

100

4. ČÁST

ČAS
V PRÁVNÍM SMYSLU

102

PŘIROZENÁ POVAHA ČASU

= **vlastnost hmoty**

*kde je hmota, je čas,
kde není hmota, není čas*

- bez hmoty, sám o sobě, čas není
srv. též prostor (pozemský časoprostor)
X věčnost

103

BĚH ČASU

- **Objektivní právní skutečnost**
- **Omezení pozemského života časem**
 1. určitý okamžik, *např. den, konec dne*
 2. lhůta splnění, *např. opravit věc do týdne*
 3. vydržecí lhůta
 4. promlčecí lhůta
 5. propadná lhůta
 6. dovršení času, *např. dovršení zletilosti, dospělost pohledávky*

104

■ **Spojení času s konáním či nekonáním**

např. upřesnění času soudem:

„Zaplatím až budu moci.“;

určí soud podle okolností případu

podle dobrých mravů

§ 564 o. z.

105

DOBA V PRÁVNÍM SMYSLU

■ **Vymezení:**

1. lhůtou, *např. vrátit knihu do týdne*
2. termínem, *např. zazpívat na Nový rok*

106

LHŮTY

1. **Hmotněprávní**
 - ☛ zánik závazku aj., *např. dojitím do sféry věřitele, kupř. do jeho poštovní schránky*
2. **procesněprávní**, *např. žalovaný je povinen zaplatit do 3 dnů od právní moci rozhodnutí*
 - X hmotněprávní lhůta již uplynula, proto je právo žalováno
3. **pořádkové bez zániku práva**
4. smluvní nebo zákonné

107

PRÁVNÍ POČÍTÁNÍ ČASU

■ **Poslední den lhůty sobotou, nedělí, svátkem**

- ☛ posledním den lhůty **nejblíže následující pracovní den**

108

- **Posunutí konce lhůty** ze soboty, neděle či svátku až na **1. pracovní den**
- **Splnění dluhu prostřednictvím** banky nebo pošty dispoziitivně až připsáním na účet nebo vyplacením hotově

109

zásada *vigilantibus iura*

110

GYDRŽENÍ PRÁVA

- **Původní vznik majetkového práva** např. *vlastnického*, držbou po vydržecí lhůtu
 1. **nepřetržité nakládání** se způsobilým předmětem jako se svým
 2. **oprávněnost nakládání** *bona fide*, že věc patří držiteli
 3. zákonná **doba** nakládání 3 roky, 10 let u nemovitosti, vč. právního předchůdce
- ☛ **zánik** práva předchozího držitele
- ☛ **nabytí** původního práva vydržitele

111

zásada *vigilantibus iura*

112

PROMLČENÍ PRÁVA

- **Oslabení trvajícího majetkového práva**
 - ☛ trvání nároku **podmíněno** neprojevením dlužníkovy námítky promlčení
 - ☛ právo nejisté **X** hrozba námítky promlčení
- **Pouze majetková práva X osobní práva**
 - X** právo vlastnické

113

- **Dlužníkovy námítky promlčení věřitelova práva na plnění dluhu** (právní úkon)
 - = dobrovolný výkon subjektivního, zákonem přiznaného, soukromého práva (oprávnění) dlužníka namítat promlčení svého dluhu
- **Generální legální příkaz výkonu soukromých práv v souladu s dobrými mravy** § 3/1 o. z.

114

- **I. fáze**
uplynutí promlčecí doby
a neuplatnění práva
 - ☛ dlužníkovo právo namítat promlčení
- **II. fáze**
věřitel uplatní právo
 - a. dlužník **nevykoná** namítací právo
 - ☛ nárok trvá
 - b. dlužník **vykoná** namítací právo
 - ☛ nárok zaniká, event. žaloba zamítnuta

115

JUDIKATURA:

Nemravná námítka promlčení

Ustanovení § 3 občanského zákoníku, dle kterého výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námítku promlčení.

nál. ÚS z 15. 1. 97, č. 6 Sb. nál. a usn., str. 7, sp. zn. II. ÚS 309/95.

116

JUDIKATURA:

Zneužití práva namítat promlčení

Vznesení námítky promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje; mohou však nastat situace, kdy uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil.

nál. ÚS z 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04, Práv. rozhl., 2006/1, s. 34 an.

117

- **Počátek** promlčecí lhůty
= den, kdy právo objektivně mohlo být vykonáno poprvé (uplatněno vůči dlužníkovi), *actio nata*

118

- **Délka promlčecí lhůty** ⚠
 1. obecná **3 letá**
 2. zvláštní:
 - a. smluvená
 - b. zákonná:
 - i. **kratší**, např. 2 letá u práva na vydání bezdůvodného obohacení
 - ii. **delší**, viz 10 letá u práva uznaného dle uznání dluhu co do důvodu a výše

119

- **Druhy** promlčecích lhůt:
 1. **subjektivní**, např. za 2 roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o škůdci
 2. **objektivní**, dle subjektivní lhůty, avšak např. nejdéle za 10 let ode dne, kdy došlo ke korupčnímu jednání

120

PŘEKÁŽKY PROMLČENÍ

1. **nezačetí** promlčení, *např. majetková práva mezi manžely za trvání manželství*
2. **dočasné zastavení** běhu, *viz uplatnění práva u soudu po dobu řízení*
3. **přerušení** běhu, *viz přiznání práva soudem nebo uznání dluhu dlužníkem co do důvodu a výše*
 - ☛ dosavadní uběhlá doba promlčení právně **bezvýznamná** promlčení počíná znova

121

- **Změna v osobě** věřitele nebo dlužníka
např. při postoupení pohledávky jinému věřiteli nebo při převzetí dluhu jiným dlužníkem

bez vlivu na běh promlčení
není překážkou běhu

122

NÁSLEDKY UPLYNUTÍ PROMLČECÍ LHŮTY

1. věřitelovo právo i nárok trvá
2. vzniká dlužníkovu **právo námitky promlčení**
 - ☛ věřitelovo právo se právně **oslabuje** tím, že **nárok** (vymahatelnost, žalovatelnost) se stává podmíněným, že dlužník nevykoná své namítací právo
3. výkon dlužníkovu práva námitky promlčení
 - ☛ **zánik nároku** ☹️ při trvání věřitelova práva

123

VĚŘITELOVO NATURÁLNÍ PRÁVO

- **Po dlužníkově uplatnění námitky promlčení**
- **Právo bez nároku**
 1. soudně nepřiznatelné ☹️
 2. nezapočitatelné proti vůli dlužníka
 3. dobrovolně uznatelné dlužníkem
 4. dobrovolně splnitelné dlužníkem, aniž by se věřitel bezdůvodně obohatil na úkor dlužníka

124

ZÁNİK PRÁVA PROPADNUTÍM LHŮTY

- **Propadnutí (prekluze) práva v čase**
- **Právo časově omezené**
např. právo na reklamaci vady zakoupených bot ve lhůtě 2 let
- **Uplynutí vymezené doby bez výkonu práva**
 - ☛ zánik práva

125

- **Výjimečné propadné zákonné lhůty** v obecném zájmu na **včasnosti** chování

- ☛ zánik práva jeho nevykonáním
- ☛ přihlédnutí *ex officio*
- ☛ nelze prodloužit, leda změnou zákona
- ☛ lhůta se nestaví ani nepřerušuje

126

LITERATURA

Čihák, Didaktická pomůcka ke studiu struktury a systému občanského práva. Karlovy Vary – Sokolov 2004².

128

JUDIKATURA

Vaške (ed.), Přehled judikatury ve věcech promlčení a prekluze. Praha 2006.

129

130

Převzaté snímky:
<http://radioklub.solvayovylomy.cz> (fota dálnopisů)

Foto:
Sliema, Malta 2006
Mae Sai, Myanmar 2549 (2006)
Comino, Modrá laguna, Malta 2006

131